

Демешко І.М.,
кандидат філологічних наук,
Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка

ПОНЯТТЯ МОРФОНОЛОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ ТА ЇЇ РОЛЬ ПРИ ВИВЧЕННІ МОРФОНОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ ВІДІЄСЛІВНИХ ДЕРИВАТИВ

Питання морфонологічної проблематики, валентності морфем були і залишаються важливим елементом опису мов. Наукове пізнання актуальних проблем словотвірної морфонології в сучасному мовознавстві передбачає концептуального й теоретичного підходу, комплексного дослідження різних типів морфонологічних змін у процесі деривації, вироблення методології з використанням методів морфемного, словотвірного, морфонологічного, елементів етимологічного, контекстуального аналізу, описового методу, методу моделювання, структурного методу, зокрема дистрибутивного аналізу, методики безпосередніх складників, аналогії, квантитативного методу, прийомів внутрішньої інтерпретації.

У коло важливих питань сучасної описової морфонології дослідники висувують перегляд деяких наукових понять, систематизацію словотвірних одиниць на нових концептуальних засадах. Це засвідчують праці С.М. Толстої [1991, 1998], В.П. Руснак [1990, 2004], І.В. Козленко [1992], С.М. Єлдінової [1994], С.Л. Асіїв [1995, 1997], І.Б. Іткіна [1998], М.В. Панова [1999], М.Ф. Алефіренка [1999], В.А. Дібо [2000, 2006], О.О. Лукашанця [2001], О.Г. Антипова [2002, 2008], С.О. Крилова [2004], М.Ю. Федурко [2005] та ін.

В україністиці досить плідними виявилися дослідження морфонологів у функціональному аспекті, зокрема теоретичні проблеми морфонологічного опису (П.П. Коструба, В.О. Горпинич); питання класифікації морфемної і словотвірної структури дериватів української мови, закономірності комбінаторики афіксів, валентних властивостей морфем, їхніх позиційних характеристик, аглютинативності в словотворенні, моделювання словопороджувального механізму сучасної української мови в словниках інтегрального типу (Н.Ф. Клименко, Є.А. Карпіловська); принципи внутрішньої організації слова, зокрема питанням структурної організації відіменних дієслів і суфіксальних іменників із демінутивним значенням, проблеми словотвірної мотивації в процесі формування дериватів, закономірності реалізації морфонологічних явищ в українському словотворенні (К.Г. Городенська, М.В. Кравченко); характеристика морфонологічних альтернатив у системі парадигм іменників (Л.І. Комарова); морфонологічні модифікації в системі словозміни іменників (Л.О. Кондакова), у процесі словозміни дієслова (І.В. Козленко); морфонологічні процеси при словозміні і словотворенні прикметників сучасної української літературної мови (Л.В. Асіїв).

На сучасному етапі дослідження словотвірної морфонології української мови простежується тенденція опису формальних ознак мовних одиниць із погляду системно-структурної лінгвістики. М.Ю. Федурко, з'ясовуючи роль морфонологічного чинника у формуванні відіменникових словотвірних гнізд

шляхом виділення моделей морфонологічної взаємодії словотворчих морфем у структурі похідних, виявила різновиди морфонологічної структури відіменникових словотвірних гнізд в українській мові [7, 3]. Г.М. Потапова дослідила морфонологічні операції у віддієслівних словотвірних гніздах із вершинами-дієсловами звукопозначення, віддієслівних зонах відіменникових словотвірних гнізд в російській мові [5].

Істотно, що з-поміж об'єктів дослідження в славістиці одне з провідних місць відводять дієслову, наголошуючи на центральності цієї частини мови. Однак, попри значні здобутки у витлумаченні лінгвістичної природи дієслова в аспектах його внутрішньомовного опису (В.М. Русанівський, І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко та ін.) коло проблемних питань, у центрі дослідження яких перебувають дієслівні системи, і досі залишається досить обсяговим. Зокрема, у науковому доробку мовознавців ще не знайшла системного вивчення словотвірна морфонологія віддієслівних дериватів.

Метою наукової розвідки є дослідження синхронного опису морфонологічних трансформацій девербативів субстантивної зони. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) встановити поняття морфонологічної позиції у сучасному мовознавстві і з'ясувати її роль при вивченні морфонологічної структури віддієслівних дериватів; 2) визначити типи морфонологічних позицій, релевантних для віддієслівних іменників; 3) проаналізувати морфонологічні засоби морфемного варіювання похідних субстантивної зони в сучасній українській мові з питомими основами; 4) виявити різновиди морфонологічних моделей девербативів у сучасній українській мові.

Словотвірна морфонологія становить відносно автономну систему, займаючи проміжний рівень між фонологією і морфологією. При цьому виникає складна залежність морфонологічних змін від результатів фонологічного і морфологічного аналізу. «...Чим більш автономний статус вона (морфонологія) набуває, тим більш очевидною стає залежність морфонології від результатів морфологічного і словотвірного аналізу» [6, 11], а морфонологічний опис набуває аналітичного характеру [4].

Аналізуючи формальні модифікації морфем, необхідно розрізняти альтернативні, що мають як парадигматичний (варіанти морфем), так і синтагматичний (сполучуваність морфем) аспект, а усічення належить до морфонології слова, що виступає засобом організації морфемної послідовності (синтагматичний аспект) в межах основи мотивованого слова. Для всіх девербативів загальна морфонологічна операція – усічення дієслівної фіналі, яка нерідко поєднується з іншими морфонологічними операціями.

З огляду на це коротко зупинимося на основних проблемних питаннях. Так, з'ясовуючи закономірності формального варіювання морфем, необхідно враховувати тип чергувань у віддієслівному словотворенні. Опис словотвірної морфонології віддієслівних дериватів доцільно починати зі встановлення альтернантів мінімальних морфонологічних сегментів. Визначення функціональних класів приголосних дає можливість встановити загальні морфонологічні умови, спрогнозувати та описати економним способом поведінку приголосних при поєднанні з будь-яким формантом, оскільки не кожна фонема чергується з будь-

якою фонемою мови: в альтернаціях перебувають певні фонемі, утворюючи закриті ряди. Необхідно зауважити, що кожен член альтернативі виступає аналогом змінного сегмента морфа і певної морфонологічної позиції (палаталізації, депалаталізації, амбівалентної).

Заслуговує на увагу розгляд поняття позиції у мовознавстві. Характерно, що це поняття у лінгвістиці використовується стосовно різних одиниць мовних рівнів (фонології, лексикології, словотвору, морфології, синтаксису), конкретизуючи значення мовної одиниці. Позиція як синтагматичне поняття характеризується сполучуваністю одиниць одного рівня (фонем у складі морфем, морфем у складі слів), а як парадигматичне – виявляється в реалізації алоодиниць (алофони, аломорфи).

Морфонологічна позиція відрізняється від фонологічної більшою кількістю релевантних ознак, які належать до фонологічного складу і граматичних функцій фонем. Поняття позиції використовувалося в працях М.В. Панова, О.О. Реформатського, О.А. Земської, В.Г. Чурганової, Т.В. Булигіної, В.В. Лопатіна, С.М. Толстої. У лінгвістичній літературі поняття морфонологічної позиції розглядається через поняття фонологічної позиції. На думку В.Г. Чурганової, якщо позиції, в яких можлива відсутність сильного варіанта приголосної морфонеми належать до відповідних морфонологічних позицій, то приголосні морфонеми у цих позиціях слід розглядати як сильні морфонеми, синтаксис яких визначається даними морфонологічними позиціями [8, 37].

С.М. Толстая, досліджуючи морфонологічні позиції словозмінних дериватів, пропонує виділяти чотири типи позицій: 1) амбівалентні (нульові) позиції; 2) позиції, що вимагають палатального ступеня наступного приголосного; 3) позиції, що вимагають йотованого ступеня наступного приголосного; 4) позиції, що вимагають твердого ступеня приголосного [6, 89].

Зазначені міркування та власні результати внутрішньосистемних аналізів дають підстави визначити типи морфонологічних позицій характерні для віддієслівних дериватів: 1) амбівалентні (нульові) позиції; 2) позиції палаталізації; 3) позиції йотації; 4) позиції депалаталізації.

При цьому зауважимо, що поняття морфонологічної позиції складніше від фонологічної, оскільки враховуються релевантні ознаки фонологічного складу і граматичні функції морфем. Так, наприклад, фонологічна позиція перед фонемою /i/ допускає м'які приголосні фонемі (передньоязикові) в основному варіанті, а губні і шиплячі фонемі перед фонемою /i/ реалізуються в комбінаторному варіанті (*дробити* – **дробіння**, *теребити* – **терebіння**, *ловити* – **ловіння**, *ворожити* – **ворожіння**, *волочити* – **волочіння**, *учити* – **учіння**, *сушити* – **сушіння**).

Морфонологічна позиція перед морфонемою {i} допускає тільки м'які консонанти (C//C'): *везти* – **везіння**, *бурити* – **буріння**, *гасити* – **гасіння**, *молотити* – **молотіння**. Формант **-ін'н'** не поєднується із губною /ф/, задньоязиковими і глотковою фонемами.

Істотною ознакою українського віддієслівного словотворення є взаємодія морфонологічних механізмів, наприклад, усичення, консонантні альтернативі і модифікація наголосу (переміщення з форматива на дериваційний суфікс): (C//C'):

садіти – садіння, смаліти – смаління, говорити – говоріння, носіти – носіння, мастіти – мастіння.

Термін «форматив» вживаємо на позначення післякореневої морфеми, що використовується для творення граматичних форм слова, як синонім термінів «граматична морфема», «тематичний, формо- або основотвірний суфікс» [2, 16].

Тип морфонологічної позиції – це абстраговане поняття від фонологічних і морфологічних властивостей конкретної позиції взаємодіючого мотиватора і мотивата, що визначається механізмами впливу на зовнішній вигляд дериватів.

При творенні девербативів із суфіксом *-ен'н'-* характерні консонантні альтернації (P//P1, C//C): *мовити – мовлення, ознайомити – ознайомлення, закріпити – закріплення, допустити – допущення, випустити – випущення*. При поєднанні форманта *-ен'н'-* з дієслівними основами існують структурні обмеження: після приголосних /л/, /н/, /р/, /с/, /ж/, /ч/, /ш/ перед суфіксом *-ен'н'-* не відбуваються консонантні альтернації: *осмислити – осмислення, уточнити – уточнення, занурити – занурення, донести – донесення, пророчити – пророчення*.

Таким чином, близькість морфонологічної будови фіналі твірних основ семантично й етимологічно неоднорідних дієслів не може забезпечити однотипність і однорідність морфонологічної поведінки у структурі віддієслівних дериватів.

Кожна конкретна морфонологічна зміна на морфемному шві відбувається лише за наявності відповідних умов, які формують морфонологічну позицію. Вивчення морфонологічних трансформацій дає можливість виділити морфонологічні моделі, за допомогою яких можна описати морфонологічну структуру похідних лексем певної частини мови і синтезувати план вираження всіх можливих. Характерно, що морфонологічні моделі віддієслівних іменників базуються на двох і більше змінах.

Кореляція за палатальністю на рівні морфонології має морфонологічне значення, а не історичне. С.М. Толстая зазначає, що збереження термінів «палатальність», «палаталізація» виправдано не стільки асоціацією з історичними процесами, що лежать в основі цих чергувань, скільки тим, що кожне з таких чергувань може входити в один альтернаційний ряд (ряд співвідносних чергувань) із такими приголосними, для яких опозиція за палатальністю актуальна і на сучасному фонологічному рівні [6, 24].

Вивчення особливостей операційної позиції дає можливість розглянути одиниці різних рівнів мотивації – один член при цьому належить мотивованому контексту (мотивату), а інший – мотиватору. Характерно, що формант виступає активним членом, який змінює мотиватор або залишає його без змін (амбівалентна позиція).

Необхідно зазначити, що саме дистрибутивний тип дає можливість дослідити фонотактичні і морфотактичні особливості віддієслівних дериватів, врахувати структурні обмеження при сполучуваності мотиватора з формантом. Операційний тип характеризується тим, як модифікується чи не зазнає змін морфонема, перебуваючи в певній позиції (враховуючи при цьому морфонологічні зміни морфем, що відбуваються на морфемному шві).

Досліджуючи морфонологічні особливості віддієслівних похідних, можна виділити морфонологічно релевантні ознаки кореневих (основних) та афіксальних морфем. Цілком очевидним є те, що для кореневих (основних) морфем характерні такі морфонологічно релевантні ознаки: 1) належність до певної частини мови;

2) фіналь кореневої (основної) морфемі; 3) фонологічна маніфестація контактної зони. До ознак суфіксальних морфем, що впливають на морфонологічну структуру похідних, належать: 1) закріпленість за частиною мови; 2) структура форманта, переважно ініціаль; 3) зміна акцентних позицій.

М.Ю. Федурко зазначає, що каталогізація морфонологічних моделей, долучуваних до процесів творення похідних, вимагає враховувати якість (палатальна / велярна) кінцевої морфонеми основи, адже остання може потрапляти у відмінні морфонологічні умови – позиції палаталізації, депалаталізації, йотації, що відповідно змушує її змінювати фонему-репрезентанта [7, 226].

Морфонологічна модель являє собою не тільки статичну одиницю опису, що відображає безпосередню реальність мови, вона є також аналогом правил перетворення, властивих морфам однієї морфемі у відповідній парадигмі, і тому таку модель можна вважати моделлю синтезу форм у складі однієї парадигми [3, 103]. Кожна модель складається із автономних блоків. Так, для девербативів субстантивної, ад'єктивної і вербальної зон характерні лінійні перетворення (усічення дієслівної фіналі, нарощення), консонантні і вокалічні альтернації, акцентні модифікації.

Дослідження морфонологічних моделей, за якими відбувається пристосування віддієслівних іменників на **-ен'н'-** до словотвірних умов, дозволяє виділити шість різновидів морфонологічних моделей [1], чотири різновиди морфонологічно гомогенних парадигм девербативів на **-ін'н'-**.

Для першого різновиду морфонологічних моделей на **-ін'н'-** характерне переміщення наголосу з тематичного голосного на формант (125; 72,6 %): «У + С//С' + Ас»: *водіти* – *водіння*, *хваліти* – *хваління*, *творіти* – *творіння*, *гасіти* – *гасіння*, *крутіти* – *крутіння*.

Особливості другого різновиду парадигм – усічення дієслівної фіналі, консонантні альтернації і модифікація наголосу (переміщення наголосу з кореневої морфемі на дериваційний суфікс) (25; 14,5 %): «У + С//С' + Ас»: *жálити* – *жаління*, *пáрити* – *паріння*.

Для третього різновиду парадигм характерне усічення наголошеної дієслівної фіналі, консонантні альтернації, переміщення наголосу з інфінітивного суфікса *-ти* на формант (18; 10,5 %): «У_н + С//С' + Ас»: *сплесті́* – *сплетіння*, *верзті́* – *верзіння*, *везті́* – *возіння*.

Диференційна ознака четвертого різновиду парадигм – усічення дієслівної фіналі і постійний наголос (4; 2,4 %): «У + С//С' + Ас»: *ла́годити* – *ла́годіння*, *жа́рити* – *жа́ріння*, *пéстити* – *пéстіння*, *ла́зити* – *ла́зіння*.

Істотною ознакою українського віддієслівного словотворення є взаємодія морфонологічних операцій, наприклад, усічення і консонантні альтернації: *підчістити* – *підчіщення* {ст//шч}, *насітити* – *насічення* {т~ч}; усічення, консонантні альтернації і модифікація наголосу (переміщення з тематичного голосного на дериваційний суфікс): *городіти* – *городіння* {д~д'}, *хваліти* – *хваління* {л~л'}, *говоріти* – *говоріння* {р~р'}.

Віддієслівні іменники на **-іль** представлені трьома різновидами морфонологічно гомогенних парадигм.

Для першого різновиду парадигм характерне усічення наголошеної дієслівної фіналі, консонантні альтернації, переміщення наголосу з інфінітивного суфікса *-ти* на формант (4; 57,1 %): «У + С//С + Ас»: *заместі́* – *за**ме**ті́ль* (зворотне чергування {с~т'} і палаталізація).

Диференційною ознакою другого різновиду морфонологічних моделей на *-іль* характерне усічення дієслівної фіналі, консонантні альтернації і модифікація наголосу (переміщення наголосу з тематичного голосного на кореневу морфему) (2; 28,6 %): «У + С//С' + Ак»: *скруті́ти* – *скру́тіль* (1. діал. Петля. 2. Скрутень. 3. Сувій, згорток) (СУМ Х: 326); *в'язáти* – *в'я́зіль* (назва ряду дикорослих рослин родини бобових) (СУМ І: 797).

Особливістю третього різновиду морфонологічних моделей на *-іль* є усічення дієслівної фіналі, консонантні альтернації і модифікація наголосу (переміщення наголосу з тематичного голосного на дериваційний суфікс) (1; 14,3 %): «У + С//С' + Ас»: *круті́ти* – *кру́тіль* (1. Пристрій для сукання мотузків. 2. діал. Вир (у 1 знач.)) (ВТССУМ: 469).

Віддієслівні іменники на *-іж* представлені двома морфонологічними моделями.

Для першого різновиду парадигм характерне усічення дієслівної фіналі, консонантні альтернації і модифікація наголосу (переміщення наголосу з тематичного голосного на дериваційний суфікс) (3; 75 %): «У + С//С' + Ас»: *платі́ти* – *платі́ж*, *круті́ти* – *круті́ж*, *свербі́ти* – *свербі́ж*.

Особливість другого різновиду морфонологічних моделей на *-іж* – усічення дієслівної фіналі, консонантні альтернації і модифікація наголосу (переміщення наголосу з кореневої морфеми на формант) (1; 14,3 %): «У + С//С' + Ас»: *кра́сти* – *краді́ж*.

Історично склалося, що український дієслівний корінь – відкрита структура, тому при творенні похідних іменників у всіх випадках відбувається усічення дієслівної фіналі, також на межі морфем можуть відбуватися й інші морфонологічні явища (консонантні альтернації, (вокалічні – у кореневій морфемі), модифікація наголосу.

Фактичний матеріал засвідчує наявність механізмів впливу словотворчих морфем на зовнішній вигляд похідного: 1) усічення дієслівної фіналі; 2) консонантні і вокалічні альтернації; 3) нарощення суфіксальної морфеми; 4) модифікація наголосу. Це дає можливість розрізняти морфонологічні операції консонантних і вокалічних альтернацій, усічення дієслівної фіналі, нарощення суфіксальної морфеми (пор. *-ен'н'*-(*оздóбити* – *оздóблення*), *-ець* (*ме́шкати* – *ме́шканець*, *жі́ти* – *жиле́ць*), *-ильник* (*пря́сти* – *пряді́льник*), акцентні модифікації.

Аналіз девербативів субстантивної зони дає підстави виділити такі морфонологічні моделі: Ун + Ас (*ходи́ти* – *ходи́ння*, *видава́ти* – *видаве́ць*, *стріляти* – *стріло́к*), Ун + Р//РІ + Ак (*оздóбити* – *оздóблення*, *оздорóвити* – *оздорóвлення*), У + С//С' + Ас (*гуди́ти* – *гудóк*, *палі́ти* – *палі́й*, *крéслити* – *кресля́р*, *свисті́ти* – *свисту́н*), У + С//С' + Аф (*різа́ти* – *різьба́*), Ун + С'//С + Ак (*обороня́ти* – *оборо́нець*), У + V//V + Ап (*вихо́дити* – *віхі́д*), У + С//С' + Ап (*зав'язáтись* – *за́в'язь*), Ун + Ас (*колóти* – *колу́н*), Ун + К//Ї + Ак (*розпекті́* – *рознéчення*).

Доречно зауважити, що морфонологічна модель носить більш узагальнений характер, ніж дериваційна модель. Зміни на морфемному шві відбуваються при взаємодії кореневої (основної) морфеми із суфіксальною за наявності відповідних

умов, які становлять морфонологічну позицію. Для девербативів характерні лише неелементарні морфонологічні моделі (грунтуються на двох і більше змінах).

Аналізом встановлено, що морфонологічну структуру віддієслівних похідних необхідно досліджувати з використанням морфонологічних моделей. Зміни на морфемному шві відбуваються при взаємодії кореневої (основної) морфеми із суфіксальною за наявності відповідних умов, які становлять морфонологічну позицію. Суб'єктами морфонологічних трансформацій частіше виступають суфіксальні морфеми.

Вважаємо за необхідне наголосити на тому, що дія форманта на твірну основу певною мірою залежить від його фонологічної структури. Так, якщо ініціаль суфікса складається з голосної переднього ряду /i/, то відбуваються консонантні альтернації C//C' (палаталізація приголосного мотиватора), а якщо /e/ – консонантні альтернації P//P1, T//T' (пор. *ходити* – *ходіння*, *возити* – *возіння*, *платити* – *платіж*, *свердити* – *свердлій*; *поглибити* – *поглиблення*, *зумовити* – *зумовлення*, *усвідомити* – *усвідомлення*, *розграфити* – *розграфлення*; *копити* – *копчення*).

Кожна морфема-суб'єкт має певну позицію. Так, позицію палаталізації створюють суфікси **-ін'н'**- (*лагодіння*, *возіння*, *творіння*); **-ій** (*водій*, *носій*, *палій*),

-іж (*платіж*, *надіж*), **-інь** (*скрутінь*, *крутінь*), **-Ø** (*зав'язь*, *сповідь*), **-б(а)** (*дільба*, *голосьба*), **-аг(а)** (*бродяга*, *блудяга*); позицію йотації – суфікс **-ен'н'**-: *дроблення*, *зацікавлення*, *повідомлення*, *розграфлення*, **-ель** (*дішень*); позицію депалаталізації –

суфікси **-ець** (*охоронець*, *стрілець*, *нирець*); **-ок** (*стрілок*, *нирок*), **-ун** (*шелестун*),

-ень (*сідень*), **-Ø** (*довіра*, *обстріл*); позицію перехідного пом'якшення – суфікс **-ник** (*запобіжник*, *сподвижник*), **-к(а)** (*запряжка*, *передишка*), **-ець** (*переможець*).

Вивчення особливостей морфонологічної адаптації віддієслівних іменників субстантивної зони у сучасній українській мові дає можливість дослідити механізм модифікації основи, морфонологічні властивості основного корпусу субстантивних формантів, які викликають морфонологічні модифікації мотиватора.

Аналіз морфонологічних особливостей віддієслівних дериватів субстантивної зони дає можливість зробити такі висновки:

1. Кожна конкретна морфонологічна трансформація у фонемному вияві кореневих (основних) та афіксальних морфем при їх взаємодії відбувається за наявності певних умов. Характер дії форманта на похідну основу залежить від його фонологічної структури.

2. Члени однієї автономної зони характеризуються різним набором морфонологічних операцій у похідному.

3. Для девербативів на **-ін'н'**-, **-ій**, **-іль**, **-іж**, **-інь**, **-б(а)**, **-аг(а)** характерна морфонологічна позиція палаталізації, для віддієслівних дериватів на **-ен'н'**-, **-ель** – морфонологічна позиція йотації, для віддієслівних похідних на **-ець**, **-ок**, **-ун**, **-ень**,

-Ø – морфонологічна позиція депалаталізації.

Вивчення особливостей морфонологічних позицій при операційному підході дає можливість визначити механізм вибору оточення і модифікацію мотива під впливом форманта.

Перспективним видається подальше дослідження морфонологічних змін в словотвірних парадигмах девербативів сучасної української мови.

Література

1. Демешко І.М. Морфонологічна адаптація віддієслівних іменників на **-ни(я)**, **-ени(я)** в сучасній українській літературній мові / І.М. Демешко // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. – Серія «Лінгвістика»: зб. наук. праць. – Вип. 3. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2006. – С. 29-34.
2. Карпіловська Є.А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: будова і реалізація / Є.А. Карпіловська. – К.: Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, 1999. – 297 с.
3. Макаев Э.А., Кубрякова Е.С. Отличительные черты морфологии германских языков с историко-типологической точки зрения / Э.А. Макаев, Е.С. Кубрякова // Историко-типологические исследования морфологического строя германских языков. – М.: Наука, 1972. – С. 7-39.
4. Лопатин В.В. Русская словообразовательная морфемика / В.В. Лопатин. – М.: Наука, 1977. – 315 с.
5. Потапова Г.М. Морфонологія віддієслівного словотворення (на матеріалі словотвірних гнізд з вершинами-дієсловами та віддієслівних словотвірних зон): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 / Г.М. Потапова. Київ. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – 19 с.
6. Толстая С.М. Морфонология в структуре славянских языков / С.М. Толстая. – М.: Индрик, 1998. – 318 с.
7. Федурко М.Ю. Морфонологія відіменникового словотворення / М.Ю. Федурко. – Київ–Дрогобич: Вимір, 2003. – 271 с.
8. Чурганова В.Г. Очерк русской морфологии / В.Г. Чурганова. – М.: Наука, 1973. – 239 с.

Аннотация

В статье обнаружены типы морфонологических позиций, релевантные для отглагольного деривата субстантивной зоны, проанализированы морфонологические средства морфемного варьирования и обнаружены разновидности морфонологических моделей отглагольных существительных в современном украинском языке.

Ключевые слова: морфонема, deverбативы, консонантные альтернации, морфонологические позиции, морфонологические модели.

Summary

In the article the types of morphonological positions are set on, relevant for verbal derivatives of substantive block are found out. It also analyses the morphonological facilities of the morpheme varying and finds out the varieties of morphonological models of verbal nouns in modern Ukrainian.

Key words: morphoneme, deverbatives, consonant alternations, morfonological classes of consonant, morfonological position, morfonological models.